

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki 4598 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinin yorumlanmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Bütçe Komisyonu raporu (3/130)

T. C.

Başbakanlık

Muammlât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı: 72-79

13. VI. 1947

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

21. VI. 1944 tarihli ve 4598 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde; (Buldukları derecelerde kanuni terfi müddetlerini doldurdıkları ve ehliyetleri sabit olduğu halde, hususi teşkilât kanunlarının koyduğu yaş, meslek ve tahsil gibi kayıtlar ve şartlar dolayısıyla üst dereceye geçirilemeyenlerle kanuni hükümler dairesinde terfi hak kazanmış buldukları halde kadroda açık yer olmamak veya buldukları memuriyetlerde kalmalarına idarece lüzum görülmek veya buldukları memuriyetlerde üst derece bulunmamak sebepleriyle terfi edemiyenlere bir üst derece aylığı ve bu derecede de bir terfi müddeti geçirerek aynı sebeplerle üst dereceye geçemiyen veya terfi edemiyenlere daha bir üst derece aylığı verilir..) denilmektedir.

Bu maddeye göre bir memura bulunduğu kadroda bir üst derece aylık verilebilmesi aşağıdaki şartların tahakkukuna bağlı bulunmaktadır.

1. Memurun, bulunduğu kadro aylığını bir terfi müddetince almış olması;
  2. Terfi ehil bulunması;
  3. a) Öğrenim, yaş, meslek gibi çeşitli kanuni şartların üst dereceye geçmesine mâni bulunması;
  - b) Üst derecede münhal kadro olmaması;
  - c) Bulduğu memuriyette kalmasına idarece lüzum görülmesi;
  - d) Bulduğu memuriyette üst derece bulunmaması;
- sebepleriyle üst dereceye terfi ettirilmemesi.

Bu esaslara göre bir memura kadrosunda bir üst derece aylığın verilebilmesi, yukarıda bir ve iki sayılı fıkralarda yazılı şartlarla üç sayılı fıkrada yazılı hallerde birisinin de inzımam etmesine bağlıdır.

Bu esas ile herhangi bir alâkası olmayan, bir memurun kendi derecesinden daha aşağı aylıklı bir kadroya geçmesi hali maddede derpiş edilmediği gibi bu konu ile ilgili herhangi bir kayıt ve işaret de bulunmamaktadır.

Aksine olarak Bütçe Komisyonu raporunun bu maddeye ait olan kısmında (bu madde ile memurlara verilen terfi hakkı yukarıda bir sayılı fıkrada izah olunan zaruretlere veya memurun bulunduğu vazifede kalması idarece faydalı görülmesi lüzumuna müstenit olduğundan kadronun iki üst derece aylığını bu suretle almış olan bir memurun aynı kadro aylığına tekabül eden başka bir vazifeye nakli bu vazifeden evvelce almış olduğu iki üst derece aylığını almakta devam etmesi tabii ise de açıkta bulunan bir memurun herhangi bir zaruretle müktesep hakkı bulunan dereceden daha aşağı bir dereceye tâyini halinde, kendisine o kadroda kaldıkça bu maddeye istinaden iki üst derece aylığı verilmesi derpiş edilmemiş ve

bu şekilde müktesep hakkından aşağı bir dereceye tâyin olunan memurun müktesep hakkına muadil olarak açılacak ilk münhale tâyini hakkı zaten mahfuz bulunduğundan...) denilmek suretiyle kadro sunda bir veya iki üst derece aylık almakta iken aynı kadro aylığına tekabül eden diğer bir memuriyete naklolunan memurun evvelece aldığı üst derece aylığını (maddede yazılı diğer şartların yeni memuriyetinde de mevcut olması halinde) almakta devam edebileceği, bunun dışında müktesep hakkından daha aşağı aylıklı bir kadroya tâyin olunan memurun durumunun bu madde ile ilgili bulunmadığından kendisine de sadece kadro aylığının verilmesinin mümkün olduğu açıkça gösterilmiş olup müktesep hakkından daha aşağı aylıklı bir kadroya ister arzularıyla isterse idari lüzum ve zaruretlere binaen naklolunan memurlara nakledildikleri memuriyetlerinde, eski aylıklarının verilebileceğine dair herhangi bir kayıt ve işaret bulunmamaktadır.

1 - Memurlardan kendi kadro aylıklarından daha aşağı aylıklı memuriyetlere rızaları ile geçmiş bulunanlara, kadrosu ne olursa olsun o kadroda evvelece aldığı bir veya iki üst derece aylığın verilmesi suretiyle işlem yapılması, kadro fevkinde aylık verilebileceği esasının umumî bir kaide olarak kabulü demek olur.

Halbuki Genel Muhasebe Kanununun halen yürürlükte olan ve en esaslî mali hükümlerimizden birisi bulunan (kadro fevkinde aylık verilemeyeceği) ne dair olan hükmü böyle bir uygulamaya müsaîd değildir.

2 - Böyle bir esas, bir memuru aldığı aylığı vermek suretiyle, kadrosundan bir veya iki derece aşağı bir memuriyete geçirmeğe inkân verir ki bu da memurun kanun ile müesses memur hukukuna kâbili telif değildir.

Meselâ 70 lira aylıklı bir şube müdürünü 50 veya 60 lira aylıklı bir memuriyete naklederek orada eski aylığı olan 70 liranın verilmesi, aylık bakımından bir tenezzüle meydan vermemekle beraber memuriyet derecesi bakımından bir indirmedir ki bunun memur hukukunu ihlâl edici bir muamele olduğu aşikârdır.

3 - Bu esasın kabulü, kanunlarla tesbit edilmiş bulunan teşkilât kadrolarının idari zaruretlere genişletilmesini ve kadroların tedricen yüksek aylıklı hale ifrağ edilmesini intaç eder.

Çünkü her daire elinde böyle bir inkân oldukça yüksek aylıklı memuru, aylığını vermek suretiyle daha aşağı aylıklı bir kadroya naklederek açılan kadroya bir diğer yüksek aylıklı memurun tâyini ve onun hakkında da aynı muameleye tevessül ederek ondan açılan aynı kadroya bir diğerinin tâyini suretiyle bu durumu fiilen ihdas etmiş olur.

Bu durum karşısında madde hükmünün hudut ve şumulünün tâyin ve tesbit olunması zarureti hâsıl olduğundan 4598 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinin yorumlanması Maliye Bakanlığundan istenilmiş ve keyfiyet Bakanlar Kurulunun 7 . VI . 1947 tarihli toplantısında görüşülerek bu istek uygun görülmüştür.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla rica ederim.

Başbakan

R. Peker

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 3/130

Karar No. 82

8 . VI . 1948

Yüksek Başkanlığa

4598 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinin yorumlanmasını talebini havi Başbakanlığın 13 .VI.1947 tarihli tezkeresi Yüksek Meclisçe Komisyonumuzla havale buyurulmakla Maliye Bakanlığı adına Bütçe ve **Mali Kontrol Genel Müdürü** hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

Adı geçen Kanunun 4 ncü maddesi (buldukları derecelerde kanuni terfi müddetlerini doldurdıkları ve ehliyetleri sabit olduğu halde, hususi teşkilât kanunlarının koyduğu yaş, meslek ve tahsil gibi kayıtlar ve şartlar dolayısıyla üst dereceye geçirilemeyenlerle kanuni hükümler dairesinde terfi hak kazanmış buldukları halde kadroda açık yer olmamak veya buldukları memuriyetlerde kalmalarına idarece lüzum görülmek veya buldukları memuriyetlerde üst derece bulunmamak sebepleriyle terfi edemiyenlere bir üst derece aylığı ve bu derecede de bir terfi müddeti geçirerek aynı sebeplerle üst dereceye geçemiyen veya terfi edemiyenlere daha bir üst derece aylığı verilir...) hükmünü taşımakta ve bu hüküm muayyen kayıt ve şartlarla bir memurun bulunduğu kadroda iki derece yükselmesini temin etmektedir. Bu suretle bir veya iki derece yükseltilmiş bir memurun işgal ettiği derece kadrosundan aşağı tâyini halinde kendisine son tâyin edildiği aşağı derece kadro maaşının mı yoksa bu tâyinlerden evvel almakta olduğu maaşın mı verilmesi gerektiği hususunda tatbikatta bazı görüş ve anlayış farklarının husulüne sebep olduğu gibi, memurun son tâyin edildiği aşağı derece kadro maaşının verilmesi gerekeceği yolundaki Maliye Bakanlığı noktai nazarının hilâfına olarak bazı tâyinlerin yapılmış olduğu ileri sürülerek maddenin bu yönden mâna ve şumulünün tâyini istenilmiş bulunmaktadır.

Alınan izahlara göre:

Tatbikatta, bir memurun aşağı dereceye tâyini keyfiyeti muhtelif sebeplerle hâdis olmaktadır. Bunlar da:

a) Kadro ilgası veya bir kadronun (L) cet-

veline alınması suretiyle açıkta kalan bir memurun aşağı bir kadroya tâyini;

b) Bir memurun Bakanlık emrine alındıktan sonra böyle bir kadroya tâyini;

c) Sıhhi sebeplerle başka bir mahalde memurun rızasıyla aşağı bir kadronun memuriyetini kabulü;

d) Kendi rızasıyla herhangi bir mahaldeki aşağı bir kadro memuriyetini tercih ve kabulü; halleridir.

e) Bu haller haricinde bir memurun aşağı bir kadroya tâyini ancak Memurlar Kanununun ceza hükümleri içinde mütalâa edilebilir.

Yukarıki hallerde (a) fıkrasına dâhil olanlar hakkında 2658 sayılı Kanun gerekli hükümleri koymuş bulunmaktadır. (b) fıkrasına girenler hakkında da 2919 sayılı Kanunda hüküm mevcut olup her iki kanun hükmüne göre bir derece aşağı memuriyete tâyin keyfiyeti prensip olarak kabul edilmiş ve (a) fıkrasına dâhil olanların açıkta kaldığı dereceden tekaütlüklerine dair olan hakları da mahfuz tutulmuştur.

(c - d) fıkralarına göre bir memurun aşağı derece memuriyeti kabule rıza göstermesi tamamıyla menfaat mülâhazasından doğmakta olup bu hareket o derece maaşını almaya rıza göstermiş olduğunu bir ifadesinden başka bir şey değildir. Aksi takdirde her memur bu yola müracaat ederek iktisap ettiği yüksek derece maaşıyla kendi arzusuna uygun bir mahalde yaşamak üzere dun bir memuriyeti kabul edebilir. Bu halin ise Devlet hayatında nasıl karışıklıklar vücuta getireceğini anlamak güç bir keyfiyet değildir.

Bundan başka mevzuatımızın hiçbirinde bu suretle bir aşağı dereceye tâyin edilenlerin hattâ (a) fıkrasına dâhil olanlar hakkında dahi son tâyin edildiği kadro aylığının üstünde bir derece aylığı alacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır.

Kaldı ki Genel Muhasebe Kanununun 82 ncü maddesi de kadro fevkinde aylık verilemeyece-

ğini natik bulunmaktadır. 4598 sayılı Kanunun yorumlanması istenilen 4 neü maddesi ise bu 82 nei madde hükmünü ihlâl etmiş değil ancak ona muayyen kayıt ve şartlarla bir istisna yaratmıştır. İstisnalar ise mevridine maksurdur. 4 neü madde hükmüne göre bir memur maddenin takyidatına uygun olarak bir veya iki üst derece maaşını alır. Fakat bulunduğu kadro derecesinde oturur aynı derecede diğer bir kadroya geçirilebilir, fakat yine bir veya iki üst derece aylığı almakta devam eder. Kanun vâzını yukarıda sayılan haller dışında bir memurun aşağı dereceye tâyinini asla teeviz etmediği için bu dördüncü maddeyi tesbit ederken de böyle bir hali tasavvur etmemiştir.

Binaenaleyh Komisyonumuz, 4598 sayılı Kanununun 4 neü maddesinin bu yönlerden yoruma mütehammil olmayıp hükümleri sarîh bulunduğu, Hükümet anlayış ve uygulamasının bu sarahate uymakta olduğu ve maddedeki iki üst derece aylığı alma hükmünün maddede yazılı muayyen şart ve kayıtlara bağlı olup Genel Muhasebe Kanununun 82 nei maddesi hükmü hilâfına kıyas yoluyla başka hiç bir suretle uygulanmasına imkân bulunmadığı neticesine varılmıştır.

Ancak, mânevi bir cebirle aşağı bir memuriyetin kabulünde gerek memurun müktesep haklarında ve gerekse ölümü halinde yetimlerine taallük eden haklarda adilâne olmanın bir tesir husule getirdiği hususu da Komisyonumuzun ek-

seriyetince kabul edilmiş bir keyfiyettir. Bu noktadan mevzuatımızda bir boşluk olduğu ve bunun Memurlar ve Emeklilik Kanunlarına gerekli hükümlerin konmasıyla temin edilebileceği ve Yüksek Meclise gönderilmek üzere olan Emeklilik Kanununda bu noktanın düşünüldüğü Hükümetçe ifade edildiği gibi hazırlanmakta olan yeni memurlar kanununda da bu hakların tesisinin mümkün olduğu neticesine varılmış bulunmaktadır.

Kanunların onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Mardin <i>R. Erten</i> Kâtip Ankara <i>F. Öymen</i> Ankara <i>N. C. Akkerman</i> Bursa <i>F. Bük</i> İstanbul <i>Dr. A. Adıvar</i> Niğde <i>R. Gürsoy</i> Yozgat <i>S. İçöz</i>	Başkan V. Diyarbakır Amasya <i>A. Eymir</i> Ankara <i>C. Gölet</i> Bursa <i>Dr. M. T. Simer</i> Kırşehir <i>Ş. Torgut</i> Samsun <i>M. A. Yörüker</i> Tokat Muhallifim <i>R. A. Sevengül</i>	Sözcü Ankara <i>M. Eriş</i> Amasya <i>A. K. Yiğitoğlu</i> Balıkesir <i>E. Altan</i> Diyarbakır <i>V. Dicleli</i> Konya <i>S. Çınralı</i> Urfa <i>E. Tekeli</i>
---	--	--